

28. *Quaest. 2.* Quo modo liceat permutatio Beneficiorum? R. Permutatio fit, cum Beneficiati resignant Beneficia sua coram Episcopo cum conditione, ut ille alteri alterius Beneficium conferat. Si Beneficia sint reservata Pontifici, permutatio ab illo fieri, vel approbari debet. Ad hanc autem eadem requiruntur conditiones, quae ad resignationem. Non licet inaequalitatem Beneficiorum compensare per aliquid temporale, esset enim simonia juris Divini; potest tamen Pontifex separare fructus a titulo beneficii, atque ita beneficio pinguiori imponere pensionem, ut alter indemnus servetur. Non licet permutare Beneficium hac lege, ut alter totam Bullarum expensam solvat; esset enim Beneficio imponere onus temporale, quod simoniam redolet: idem dicendum est de resignatione.

29. *Quaest. 3.* Quid est pensio, et quotplex? R. Pensio est jus percipiendi fructus ex beneficio alieno. Triplex est: alia temporalis, seu laica; alia spiritalis, sive Ecclesiastica; alia mixta, seu media inter spiritualem, et temporalem. Pensio temporalis est ea, quae laicis datur ob aliquod obsequium temporale, Ecclesiae praestitum, nec requirit Clericatum. Spiritalis est, quae soli datur Ecclesiastico ob ministerium spirituale, puta concionatori, Vicario Parochi, cet. Mixta soli datur Clerico, non tamen ob ministerium aliquod spirituale, sed ad honestam ejus sustentationem. Ut pensio Clericalis valide, et licite haberi possit, quatuor requiruntur. 1. Ut sit dispensatio Papae, et hoc quidem ex consuetudine: 2. ut sit justa causa; sine illa enim nemo securus est in foro interno: 3. ut sit Clericus, qui si ducat uxorem, perdit pensionem, nec illam retinere potest: 4. ut non excedat tertiam partem beneficii; quamvis ex justa causa possit Pontifex ultra tertiam concedere.

30. Quanam sunt obligationes fruentis pensio-

nes ex Ecclesiastico Beneficio? R. Ubi recepta est constitutio S. Pii V. tenetur, si Clericus sit, recitare officium B. M. V. nisi aliunde ad horas Canonicas teneatur, aut sit Eques Ordinis Militaris, qui satisfacit recitando preces ab Ordine praescriptas. Pro pensione mere laicali nulla est obligatio. Tenetur etiam gerere tonsuram, et habitum Clericalem ex decreto Sixti V.

An Pensionarius possit de redditibus pensionis pro libito disponere? Affirmant Azor, Vazquez, et Cobarruvias, quia pensio, ut dicunt, est portio extracta ex fructibus Beneficii. Et pro hac sententia allegant decisionem Rotae Romanae. Negant vero Molina, Navarrus, et alii, quia pensio iisdem regulis, ac ceteri fructus Beneficiorum mensuratur. Verum Salmant. affirmant de pensione laicali, negant de Ecclesiastica. Nota demique, pensionem extingui morte pensionarii, sicut ususfructus morte usufructuarii.

CAPUT IV.

De Horis Canonicis.

31. *Quaest. 1.* Quinam obligentur ad horas Canonicas? R. 1. Clerici majorum Ordinum, etiam suspensi, excommunicati, degradati, imo et is, qui Papa dispensante ducit uxorem; nisi ab hoc onere quoque dispensetur. Haec autem obligatio incipit a tempore ipso, quo Subdiaconatus suscipitur, scilicet ad horas respondententes horae, qua ordinatur. Nec vero satisfacit praecepto, qui recitaverit partem illam ante Ordinationem; tum quia debito nequit satisfieri, antequam contractus; tum quia Ecclesia officium exigit a Subdiacono. Ita probabilior sententia; quamquam nonnulli sentiant valde probabiliter, posse satisfieri per anticipatam solutionem.

32. R. 2. Ex antiqua Ecclesiae consuetudine, et quidem sub gravi obligante, tenentur Divinum officium recitare omnes Religiosi professi utriusque sexus ad chorum destinati. Non tenentur autem laici, seu Conversi; nec Religiosi milites, aut hospitalarii, et ceteri choro non destinati. Denique ii omnes, qui degunt in aliquo Ordine, ubi forte constet non esse talem consuetudinem, aut non obligare. Tenentur tamen recitare Religiosi profugi, quia statum suum non amittunt, uti et viventes extra Claustra, aut in carcere detenti, secus vero ad triremes damnati; tum quia in illa damnatorum turba cederet in dedecus ordinis statum suum ostendere; tum quia in tam miserabili statu non videntur hoc onere gravandi.

33. R. 3. Beneficiati omnes, quotquot habent jus in re, et plenum dominium beneficii, si fructus percipiant, vel percepturi sint, tenentur ad horas ex Conc. Lat. sub Leone X. et Ecclesiae consuetudine; quia Beneficium datur propter Officium. Hinc nemo tenetur ad recitandum ante acceptam possessionem, nec qui sine culpa fructus nullos percipiat, aut percepturus est. Aliter dicendum de eo, qui solam percipit aliquam partem fructuum, sed quae sufficit ad sustentationem. Pariter tenetur is, qui primo, aut etiam secundo anno non percipit, eo quod fructus assignentur fabricae, vel sumptibus funeris, quicquid contra sentiant non improbabiler Cajetanus, et Lessius. Nec excusatur habens tenue Beneficium, cum jus omnibus indistincte Beneficiariis hoc onus imponat, sicut iis qui majoribus ordinibus initiantur. Et qui Beneficium admittit, cum hoc onere personali suscipit, ut ait Suarez, et est communis sententia contra Solum, Lessium, aliosque, nolentes Beneficium obligari, nisi tot percipiat fructus, quod sufficiunt ad mediocrem sustentationem.

34. Qui per metum gravem, eumque injustum

coactus est ad Ecclesiasticos Ordines suscipiendos, non tenetur ad recitandum. Ita probabilior sententia, cui subscribunt Navarrus, Azor, Suarez, Tournelyus, alique; licet enim metus non tollat voluntarium, Ecclesia tamen prudenter creditur nolle ad hoc onus obligare nisi eos qui sponte omnino ordinantur, sicut eos ad castitatem non obligat. Quod verum est etiam si Pater fructus beneficii percipiat, quos tamen tenetur restituere; obligatur autem filius, si percipiat ipse fructus.

35. Quod attinet ad praestimonia, considerandum est, an sint in titulum perpetuum, et habeant anexum aliquod obsequium spirituale; nam ea rationem habent Beneficii, adeoque inducunt obligationem recitandi. Non ita praestimonia, quae solent ad certum tempus assignari, v. g. adolescentibus in subsidium studiorum; nec pensiones carentes titulo Clericali. Neque ad Officium tenentur Coadjutores, qui nihil administrant, cum haec obligatio respiciat proprietarium, ut docetur communiter cum Salmant.

36. Habens plura beneficia unica recitatione satisfacit; tenetur tamen tot facere commemorationes, quot sunt patroni Beneficiorum.

Quaeri solet, an qui ad officium obligatur ex duplici titulo, Beneficii scilicet, et Ordinis Sacri, omittendo illud, committat duo peccata? R. Breviter: omittens, et fructus non restituens, peccat tum contra Religionem, ut constat, tum contra justitiam, quia injuste retinet alienum. Si vero omittat, sed fructus restituat, peccat quidem contra Religionem, sed non contra justitiam, cum alienum non retineat, nec Ecclesia hoc onus imponat nisi ex motivo Religionis.

37. *Quaest. 2.* Quae culpa sit omissio Divini Officii? R. Est gravis culpa omittere totum officium, aut magnam ejus partem, sive haec obligatio oriatur ex jure positivo, ut multis placet, sive ut aliis, ex re.

cepta consuetudine. Quenam autem censeatur pars officii notabilis, non convenit. Aliqui cum Azorio, et Navarro volunt esse mortale omittere tertiam partem horae, etiam parvae; sed probabilius id negatur communiter, quia licet illa pars sit notabilis respectu unius horae, levis tamen est in se, et respectu totius officii; unde circa gravitatem materiae totius officii quantitas respicienda est, non autem cujuslibet horae. Hinc graviter peccaret, qui omitteret aliquam ex horis integram, v. g. tertiam, sextam, et nonam, censeatur autem parva materia, quae non attingit integritatem unius horae. Idem quod de reliquis horis, dicendum est de Vesperis, et Completorio, quae inter septem Horas numerantur; unde omissio alterius esset grave peccatum. In matutino autem gravis esset materia praeterire integrum nocturnum, imo et juxta multos tres lectiones cum responsoriis; sed in hoc contradicunt aliqui, nisi lectiones, et responsoria adaequent unam parvam horam. Integra omissio laudum erit etiam pars officii notabilis, non tamen omissio unius psalmi, lectionis, aut responsorii.

38. Omissio omnium horarum non est unum, sed multiplex peccatum; tot scilicet, quot sunt horae non lectae, secundum Lessium, aliosque. Sed verius existimo, unum tantum committi peccatum ab eo, qui totum officium praetermittit; sed gravius, quam si unam, vel alteram horam omitteret. Ita expresse S. Antoninus 3. p. tit. 13. c. 4. Apposite autem notat Elbel, quod si quis plures horas omitteret ex intentionibus moraliter interruptis, plura tunc peccata committeret.

39. *Quaest. 3.* An qui se ad recitandum sciens et volens reddit impotentem, unum, vel plura peccata committat? R. Sunt, qui velint unum tantum peccatum committere, scilicet in causa, v. g. dum sponte perdidit Breviarium. Ita S. Bonaventura, quem plu-

res TT. sequuntur; quia omissio Divini Officii tunc non esset in se voluntaria, sed in causa; unde solum est peccatum in causa. Verior tamen sententia affirmat tot committi peccata, quot sunt omissiones quas praevidet, nisi poeniteat primi peccati; nam aliqui perseverat voluntarium in causa. Ita S. Th. 1. 2. q. 76. a. 3. ad 3. et alibi, docens ad omissionem peccaminosam non requiri ut adsit voluntarium, sed sufficere voluntarium in causa.

40. *Quaest. 4.* Utrum dubitans, an aliquid omiserit in Officio, teneatur id recitare? R. Scrupulosi non sunt cogendi ad repetendum, cum in iis dubitationes ut plurimum sint inanes timores, vel apprehensiones. Quoad alios vero distinguendum est: nam si dubium sit mere *negans*, iterandum est, cum in eo possessio stet pro praecepto: secus autem si dubium sit positivum, cum est prudens ratio credendi te jam dixisse. Imo ait Navarrus: *Non solum non tenetur repetere id quod probabiliter credit se dixisse, verum etiam male ageret id faciendo, eo quod habitum concipiendi scrupulos superfluos sibi quaereret.* Unde excusaris a repetendo, si recordaris te incepisse psalmum, lectionem, vel horam, et postea non data opera distractus te invenias legentem, vel recitantem extremum horae, praesertim si soleas legere, vel recitare etiam memoriter sine errore. Ita Nav. Suarez, alii.

41. *Quaest. 5.* Quid restituendum sit ob neglectas horas Canonicas? R. Qui alio titulo, quam Beneficii, obligantur ad horas, licet peccent, si eas omittant sine causa, nihil tamen tenentur restituere. Nec ii qui sine culpa eas non recitant, etiamsi habeant beneficium; quia, ut ait Suarez, in conscientia non debetur poena ei, qui culpa vacat. De cetero Beneficiarii qui sine causa omittunt officium, tenentur restituere fructus pro rata omissionis ex decreto Lat. Concilii, scilicet post elapsam semestre a

beneficii possessione. Quod decretum confirmavit Pius V. declarans, eum qui una die totum officium omiserit, teneri restituere fructus omnes illi diei respondentes; qui autem omiserit Matutinum cum laudibus, mediam partem fructuum unius diei; mediamque pariter, qui reliquas horas; qui vero unam ex illis, sextam partem fructuum.

42. Valde probabile est, Beneficiarios, qui alia onera habent, quam preces, v. g. Episcopos, Pastores, cet. ratione injuncti sibi oneris retinere posse aliquam partem fructuum, restituendo eam tantum, quae respondet oneri Divini Officii, quod omiserunt. Restitutio autem necessario facienda est vel pauperibus, vel fabricae Ecclesiae, vel Beneficii, ubi recepta sit Bulla Pii V. nec aliter excusatur ab obligatione restituendi. Damnata est autem ab Alex. VII. propositio dicens: *Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascumque elemosinas, quas antea Beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit.*

43. Q. 6. Quenam excusent a recitandis Horis Canonicis? R. Tria: *Infirmetas, impedimentum justum, et dispensatio.* Quod ad infirmitatem attinet, non solum excusat ea, quae in se sit omnino gravis, sed quae talis sit, ut ea laborans non possit sine gravi incommodo, vel periculo recitare. Hujusmodi est magnus capitis dolor, notabilis gravedo, stomachi cruditas, aut virium lassitudo, qualem experiri solent etiam convalescentes per aliquot dies. Tertiana laborantes, vel quartana a multis absolute excusantur etiam diebus, a febris vacantibus; sed in hoc spectandae sunt circumstantiae tum febris, tum infirmi; in dubio autem standum est iudicio Medici. Qui ob aegritudinem excusatur, non tenetur alium legentem audire, vel alium sibi substituere; sed debet, si commode id possit, cum socio recitare. Tenetur etiam horam officii praevinire, si timeat postea non fore ad recitandum: quod

intelligitur intra diem in qua urget praeceptum. Sed valde probabile est, eum, qui non possit recitare Matutinum die sequenti, non teneri in praecedenti anticipare, cum obligatio praecepti nondum sit incepta, quod enim Matutinum legi possit die praecedenti, non oritur ex praecepto, sed ex privilegio a consuetudine introducto, quo nemo tenetur uti. Sic Elbel, Sporer, alii.

44. Legitima impedimenta, excusantia ab hac obligatione esse possunt gravis et repentina occupatio, quae sine gravi incommodo, vel scandalo omitti nequeat. Quo nomine aliquando non tenentur horas persolvere Concionatores, Confessarii, publici Professores, qui tamen, si liceat debent officium antevertere. Notanda est autem hic propositio damnata ab Alex. VII: *Habens capellaniam, vel quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit si Officium per alium recitet.* 2. Recitandi impotentia, ut caecitas, vel carentia Breviarii inculpata, si aliud haberi nequeat. Hi tamen tenentur si possint, memoriter recitare vel totum officium, vel unam horam. Proscripta enim est ab Innoc. XI. propositio asserens: *Qui non potest recitare Matutinum, et Laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Non tenentur tamen recitare modicam aliquam partem, v. g. unum, aut alterum psalmum, nisi id, quod sciunt memoriter, attingat notabilem officii partem. Imo si habeant ad manum Breviarium a Romano distinctum, v. g. Benedictinum, tenentur ex illo saltem de communi recitare; quicquid contra sentiant Salmant. et alii.

45. An autem Beneficiarius aliter non potens, tenetur Socium conducere ad recitandum? Disputant TT. Affirmant Suarez, Bonacina, Layman, et alii, si Beneficium sit pingue; nam cum Beneficium detur propter officium, debet partem fructus erogare

ut officium persolvat. Negant tamen alii non pauci apud Sporer, quia cum obligatio hujusmodi ex probabilissima opinione inducta solum sit ex jure Ecclesiastico, et ex motivo Religionis, non est adeo stricta, ut implenda sit cum honore extraordinario, quale certe esset conductio socii; praesertim cum Lateranense Concilium ab eo excuset *legitime impositos*.

46. Tertia causa, excusans ab horis persolvendis est *dispensatio*, quam dare potest Papa valide etiam sine causa, si hoc onus sit solum de Jure Ecclesiastico. Episcopus solum potest cum legitima causa, et cum aliquo particulari, nec nisi ad breve tempus, cum dubitatur de morali impotentia recitandi. Atque idem possunt Superiores regulares cum suis subditis, et Vicarius Generalis ex speciali Episcopi mandato.

47. *Quaest. 7.* Quo modo recitandae sunt horae? R. Conditiones ad bene recitandum sunt sequentes. 1. servanda est forma Breviarii Romani ex praescripto Pii V. qui tamen proprium reliquit Breviarium Ecclesiis, et Ordinibus Religiosis, qui illo utebantur antea ducentos annos. Hi autem non possunt uti Romano, nisi aut Ordinis consuetudo permittat, aut in aliis Ecclesiis Episcopus. Qui autem recitant secundum Breviarium Romanum, ne in choro quidem obligantur, saltem sub gravi, ad psalmos poenitentiales, vel graduales, aut officium Defunctorum, nisi in die Animarum. Ubi autem viget consuetudo, recitari debet officium B. M. V. Jam vero in die. 2. Nov. officium Defunctorum obligat sub gravi ex recepta ubique consuetudine, et contraria sententia, ut ait Suarez satis tuta non est, nec practice probabilis, ut ait Pellizerius. Non ita loquuntur DD. omnes de obligatione recitandi Litanias in diebus Rogationum, et in die S. Marci; Rubricam enim id praescribentem non importare grave praeceptum, sentiunt Navarrus, Vazquez, et alii; verum standum

est communi sententiae; tum quia verbum *dicant*, quo utitur Rubrica, indicat praeceptum; praeceptum autem in gravi materia impositum, qualis est Litaniarum, est grave praeceptum, nisi contrarium constet; tum quia ita declaravit S. Congregatio teste Gavanto; tum quia ubique viget consuetudo recitandi Litanias, tanquam partem officii integram.

48. Qui ex inadvertentia, vel necessitate officium mutavit, nec peccat, nec tenetur repetere, cum Ecclesia velle non praesumatur, ut quis uno die bis ad tantum onus obligetur. Nec ulla est obligatio subjungere propria officii praetermissis, nisi officium sit notabiliter brevius, quia tunc debet fieri aliqua compensatio. De cetero non licet sine causa officium in aliud commutare, praesertim brevius. An autem sit mortale ea permutatio, disputant AA. Notanda est 1. propositio 34. damnata ab Alex. VII. dicens: *In die Palmarum recitans Officium Paschale, satisfacit praecepto.* Et sic pariter excluditur officium Pentecostes, ut bene ajunt Salmant. et alii. 2. officium mutari posse vel in aliud moraliter aequale, vel in aliud notabiliter brevius. . .

49. Jam vero licet aliqui excusent eum a gravi peccato, qui officium diei permutat in aliud longe brevius, quia praeceptum quoad substantiam impletur; censeo tamen hanc opinionem tolerari non posse, quia praeceptum non impletur neque in ejus forma, neque in substantia aequivalenti. Imo grave peccatum est in probabili sententia officium sine causa mutare, etiam in aequale. Et probatur ex decreto S. Pii in laudata Bulla, quod est hujusmodi: *Hoc nostrum Breviarium. . . praecipimus observari: ac quoscumque, qui horas Canonicas dicere debent, ad dicendum ex hujus Romani Breviarii praescripto, et ratione omnino teneri, neminemque nisi hac sola forma satisfacere posse.* Neque enim Ecclesia solum praecipit officium in genere, sed definitum officium, et definitam

formam, scilicet officium talis diei, Dominicae, Sancti, cet.

50. Causae autem permutandi Officium possunt esse 1. si alio pergas, potes recitare Officium illius loci quo pergis; 2. Capellanus Episcopi, et domestici Cardinalium uti possunt Officio, et Breviario illorum proprio. Idem multi dicunt de Capellano Monialium, qui cum possit legere Missam de Sancto ipsarum Ordinis, potest quoque illius Officium dicere, ut Missa cum Officio conveniat ex Rubricae praescripto; 3. Beneficiarius potest recitare sub ritu 1. Cl. cum Octava Officium sui Tituli: quod si duo habeat Beneficia, debet recitare Officium loci, ubi residet; 4. recitans cum socio ejus ritui potest se conformare, si justa sit causa. Imo et sine ulla causa, si Officium sit aequale; ipsa enim societas videtur rationalis causa Officium in aequale commutandi. In officio autem breviori ex privilegio non sufficit ratio societatis, nisi accedat infirmitas, vel difficultas magna recitandi in eo, qui gaudet privilegio.

Notant autem DD. eum, qui per errorem recitavit de aliquo Sancto, v. g. diei sequentis, non teneri ad recitandum alia die de Sancto praetermissio. Et licet possit de illo sequenti die recitare, consultius tamen est se conformare cum communi ritu Ecclesiae, imo ad id teneri censent DD. multi. Si quis autem animadvertat se errasse postquam multum processit, v. g. Matutino persoluto, potest idem prosequi, sed melius est reliquum legere de Officio debito, ne errori assistat.

51. *Quaest. 8.* Quenam pronuntiatio ad horas requiratur? R. Vocalis, eaque pertinet ad substantiam praecepti. Et quidem si solus recites, ita pronuntiare debes, ut te ipsum audire possis. Ita Suarez cum aliis communiter, quia verba, quae inter dentes, ut ajunt, modularis, non sunt proprie vox, sed quaedam vocis

inchoatio. Alii tamen cum Silvio satis probabiliter dicunt satisfacere, qui verba ore proferunt, etiamsi se non audiant, cum id nullibi precipiatur, nec exigat ratio orationis vocalis, ut distinguatur a mentali. Verum si recites cum socio, ita legere uterque debet, ut a socio vicissim audiatur. Debent autem alternatim versus, lectiones, et reliqua legere, quamquam si unus lectiones omnes dicat, altero audiente, uterque praeceptum implebit. Si plures in choro recitant, satis est, ut alterni legant, sive plures ex una parte sint, sive pauciores; lectiones autem dici possunt vel ab uno, vel a pluribus secundum Ecclesiae consuetudinem. Qui in choro recitat, tenetur repetere privatim ea, quae non audivit etiam sine ipsius culpa, modo sit pars notabilis, secus si unum tantum, vel alterum verbum. Ita communis sententia; quamquam multi satis probabiliter negent obligationem repetendi, si attendas quantum potes, et ob strepitum aliorum non intelligas; moraliter enim cum sociis communicas in precibus, quas chorus effundit. Cui opinioni favet D. Anton. 2. p. tit. 9. c. 12. dum ait: *Si quis lectionem, vel aliud, quod in choro legitur, non intelligat propter legentis ineptitudinem, non peccat, dummodo conetur intelligere saltem verba.* Hinc Suarez, Roncaglia, alique docent, Officio surdum satisfacere, qui ex obligatione choro assistit, et partem suam recitat; durum enim videtur eum cogere ad duplex Officium, cum per eum non stet, quominus audiatur. Censeo tamen probabilius cum Sanctio, ipsum lucrari distributiones, sed non implere obligationem, nisi repetat non audita, sive in ipso choro, dum alii canunt, sive extra chorum.

52. Pronuntiatio debet esse *integra*, ita ut peccet, qui aut sillabas, et verba mutilat, aut ita festine pronunciat, ut verba confundat. Erit autem leve, vel grave peccatum, prout parva, vel magna fuerit quantitas officii quam omittit. Idem dico de recitante cum so-

cio, qui aut mutilat, aut verba obtruncat, vel non expectat versus absolvi, nisi haec raro fiant, nec cum advertentia. Praeterea pronuntiatio debet esse *continua* unius horae; sed Matutinum potest separari a laudibus, imo et juxta multos, unum nocturnum ab alio saltem tribus horis juxta ritum antiquum; debet autem in fine adjici *Pater noster*; an autem addenda sit etiam Oratio, alii affirmant, alii negant; utrique probabiliter. Qui unam horam interrumpit ex justa causa, non peccat, nec tenetur repetere; peccat autem venialiter qui sine causa interrumpit, licet repetere non teneatur cum singuli psalmi suam habeant significationem. Ita probabilior sententia contra Suarez, Navarrum, Vazquez, qui volunt totam horam repeti, ut servetur unitas praescripta, quando magna fuit temporis interpellatio.

53. *Quaest. 9.* Quis ordo servandus est in officio Divino recitando? R. Is quem praescribunt Rubricae Breviarii, ita ut Matutinum dicatur ante primam, ista ante tertiam, cet. Ordinem autem invertere sine causa, solum est veniale, cum non pertineat ad substantiam, sed ad modum precepti. Nullum autem erit peccatum, si justa sit causa, ut si recites cum socio, qui alia jam legerit, aut careas Breviario, vel chorum sero advenias. In choro gravem esse obligationem recitandi ordine praescripto, multi docent probabiliter; negant tamen alii probabilius, cum non constat de precepto super ordinem imposito, nec sit ordo nisi caeremonia quaedam accidentaria substantiae Divini officii.

54. *Quaest. 10.* Quo tempore recitandae sint horae Canonicae? R. Eo tempore, quo a jure, vel consuetudine obtinuit, quod in choro diversum esse solet in diversis Ecclesiis. Tempus autem legitimum, in quo preceptum obligat, est a media nocte unius diei usque ad mediam noctem diei sequentis. Ex consue-

tudine tamen Vesperae incipiunt post meridiem diei antecedentis; quibus recitatis potest legi matutinum secundum multorum sententiam, quia jam incoepit dies Ecclesiasticus; unde si aliquis post dictas Vesperas, et Completorium dicat Matutinas, jam hoc pertinet ad diem sequentem. Ita D. Th. Quolibet. 5. art. 28. Unde deducunt, posse recitari Matutinum, et Laudes statim ab hora secunda pomeridiana, in qua solent multi Vesperas recitare. Ita Salm. cum aliis. Sed opinio magis communis, et recepta docet, non posse recitari Matutinum, nisi cum Sol propior sit ad Occasum, quam ad Meridiem; ea enim est hora propria Vesperarum, et ab ea numeratur dies Ecclesiasticus, licet in aliquibus locis consuetudo obtinuerit Vesperas anticipare.

55. Quod attinet ad minores horas, licet eas persolvere ab aurora usque ad meridiem; nona vero dici etiam post meridiem. Invertere autem temporis ordinem, si nulla sit causa, veniale peccatum est, nullum autem si fiat ex justa causa, modo totum officium dicatur intra diem Ecclesiasticum. Damnata est autem ab Alex. VII. haec propositio: *Unico officio potest quis satisfacere duplici praecepto, pro die praesenti, et crastina.* In choro Matutinum cum suis laudibus cani debet, antequam celebretur Missa solemnis, seu Conventualis. Et quidem haec consuetudo sub gravi peccato obligat, ut verior, et communior sententia tenet cum Navarro, Suarez, et novissime Bened. XIV., cum enim ritus hinc generalis sit omnibus Ecclesiis, grave scandalum ex contraria praxi oriretur, laederetur publicus Dei cultus, et conveniens Ecclesiae regimen. Extra chorum non excusatur a culpa levi, qui nulla causa impediendo id omitteret; cum inter defectus Missa a Rubrica notatos alter sit, non recitasse Matutinum eum laudibus ante Missae sacrificium, atque ita fert antiqua et recepta Ecclesiae consuetudo. Non

est tamen gravis haec obligatio, cum ex nullo capite constet preceptum, saltem sub lethali obligans, et aliunde inversio ordinis inter Matutinum, et Missam non est major, quam inter ipsas horas, quae non pertinent ad substantiam praecepti. Imo quaevis causa rationalis, licet gravis non sit, excusat ab omni culpa, ut communis DD. notat cum Bened. XIV. lib. 3. c. 13. de Sacrif. Missae.

56. Nota 1. Matutinum defunctorum in choro recitandum die 2. Novemb. non posse primo vespere recitari ex decreto Sacrae Rituum Congr. 1. Sept. 607. nisi in aliquibus Ecclesiis contraria vigeat consuetudo. Privatim autem licet consultius sit mane dicere, sed posse quoque vespere recitari multi probabiliter docent ex Rubrica ipsa agente: *Dicto Benedicamus Domino, absolute incipit matutinum defunctorum.* Sicut ergo permissum est pridie recitare Matutinum diei sequentis, ita, inquiunt, licitum est dicere Matutinum Defunctorum. Nota 2. in diebus Rogationum, si pridie Matutinum dicatur cum suis laudibus, transferendas esse litanias ad diem sequentem, quia non ita conjunctae sunt cum Matutino, ut nequeant separari, et re ipsa separantur in multis Ecclesiis; tum quia illae privatim recitantur in supplementum processionum quae die naturali ita sunt affixae, ut si officium S. Marci transfertur, litaniae non transferantur. Sed contraria sententia placuit Gavanto, et aliis, quia Rubrica jungit Litanias cum laudibus, in quibus ideo omittitur versiculus *fidelium animae.*

57. *Quaest. 11.* Quo modo recitandae sint horae Canonicae? R. Cum devotione tum interna, tum externa; hoc est *studiose, ac devote* ut praecipit Later. Conc. IV. c. *dolentes*; id enim exigit religiosa oratio, et laudatio Dei. Porro ad devotionem pertinent intentio orandi, et laudandi Deum, et attentio mentis. Quod attinet, ad intentionem, non est opus expressa intentio-

ne implendi praeceptum, sed sufficit virtualis. Quod spectat ad *attentionem*, ea debet esse tum externa, tum etiam interna. *Externa* habetur, cum non ponitur actio, quae pugnet cum oratione, ut esset fabulari, scribere, et similia, quae multum distrahunt animum. *Interna* autem, cum attendimus ad Deum, quem oramus, ad verba, quae proferimus, ad sensum verborum. Porro ad implendam rationem Divini officii requiri aliquam attentionem internam, docet communior, et probabilior sententia. Ratio illius precipua est, quia in Divino officio praecipitur vera oratio, quae sit actus Religionis, seu *elevatio mentis in Deum*; Deus autem non potest vere coli per solam attentionem externam, ut ipsemet testatur Matt. 15: *Populus iste labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.*

58. Qualis autem debeat esse attentio interna, non convenit inter DD. Sunt qui velint necessariam esse attentionem formalem, et explicitam non solum ad verba, sed etiam ad sensum verborum. Verum communis, et vera sententia requirit sane attentionem aliquam internam, sed solum virtuales, quae excludat omnem voluntariam distractionem. Atque haec videtur esse doctrina D. Th. in 4. dist. 15. q. 5. art. 2. Et D. Antonius diserte docet, ad orationem solum requiri attentionem permanere secundum suam virtutem. Itaque ut quis officio Divino satisfaciatur, satis est, ut dum se alio distractum esse animadvertit, conetur sese colligere, nec in distractionem perseveret.

CAPUT V.

De dispositione fructuum Beneficiorum.

59. An beneficiarii sint domini bonorum suorum, et quomodo illa possint dispensare, dictum est in ap.

pendice ad Tract. VII. lib. 3. Hic tamen libet pauca subjungere de alienatione bonorum Ecclesiae.

Quaest. 1. Quid est alienatio, et quo jure prohibita? R. 1. Nomine alienationis venit non solum venditio, sed etiam donatio, permutatio, traditio rei in pignus, transactio rei jam ab Ecclesia possessae. 2. Bona Ecclesiastica sunt res omnes immobiles, earumque jura, et actiones; mobilia quoque pretiosa, puta vasa aurea, vel argentea, gemmae, bibliothecae copiosae, greges, et armenta, arbores, et silvae; magna quoque pecuniae summa, destinata ad emendum aliquid immobile, denique annui redditus perpetui. 3. Ea omnia alienare prohibitum est jure Canonico tum a Pio II. in Extrav. *Ambitiosae*, tum ab Urbano VIII. idque sub gravibus poenis, scilicet Excommunicationis, et perpetuae privationis ab omni officio, a quibus excusat innoxia ignorantia, etiam ubi tales poenae consuetudine sunt receptae, multis enim in locis non vigent.

60. *Quaest. 2.* Quenam sint debita solemnitates ad validam alienationem? R. 1. Communis consultatio: 2. consensus Capituli, vel Cleri: 3. consensus Episcopi vel Superioris regularis; aliqui exigunt consensum Patroni, sed contradicit Layman cum aliis: 4. subscriptio consentientium pro casibus a jure expressis: 5. consensus Pontificis, sive S. Congregationis. Quod si deficiant solemnitates juris, alienatio est irrita, etiamsi fiat cum causa, nec valeat in foro conscientiae; quia jura nullam esse voluerunt alienationem, carentem debita solemnitate, ob periculum gravis damni. Quod si accedat consensus Pontificis, et causa non desit, valida est, quia Pontifex censetur supplere defectum solemnitatum; secus si non sit legitima causa, cum Papa non sit dominus, sed administrator facultatum Ecclesiae.

61. Nota 1. Si quid Monasterio, vel Ecclesiae

donatum sit cum facultate illud alienandi, nihilominus alienari nequit, nisi probante Pontifice, eo quod jam acquisierit conditionem bonorum Ecclesiae. Ita De Lugo contra aliquos, censentes illud non acquiri ab Ecclesia nisi juxta beneplacitum donantis, adeoque posse alienari, si donans expressam dederit facultatem: 2. licitum est Praelatis Ecclesiae repudiare rem immobilem, nondum acquisitam; secus autem censeo de legato, quod non requirit acceptance, ut statim acquiratur a legatario post mortem legantis: 3. licet aliqui DD. ut Cobarruvias, et Molina, censeant posse hypothecari bona Ecclesiastica sine facultate Pontificis; sed nobis probabilius est id non licere, cum hypothecatio sit vera alienatio: 4. causae justae alienandi sunt necessitas, vel utilitas ex auct. *hoc jur. c. de Sac. Eccl.* Item *pietas*; puta pro redemptione captivorum, vel alia gravi necessitate sublevanda.

62. *Quaest. 3.* An aliquando liceat alienare res Ecclesiae sine causa, et sine solemnitate? R. Id licet, cum res sunt exigui valoris, nec a possessore multum aestimantur: 2. res, quae ad triennium durare non solent, quin deteriores fiant, ut fructus, vestes, et similia: 3. Res Academiae, Seminarii, Hospitalis, Sodaliatis, quae non sunt erectae auctoritate Episcopi: 4. dum ad res conservandas redditus non sufficiunt; nisi sint steriles, quae indigent facultate Pontificis, vel saltem Episcopi cum Capitulo. Denique accedente gravi necessitate, vel utilitate cum consensu Episcopi, vel Superioris Regularis, si sint res propriae Monasterii.

CAPUT VI.

De aliis obligationibus Clericorum.

63. *Quaest. 1.* Quenam specialiter Clericis praecipiuntur? R. 1. Si majoribus sint ordinibus initiati,

aut etiam minoribus, si habeant Beneficium, obligantur ad ferendam tonsuram, et vestem Clericalem ex Conc. Lat. IV. et ex Trid. Sess. 14. c. 9. Porro vestis debet esse talaris, ut sub gravi poena Sixtus V. praecepit Const. 92. Et S. Carolus in Syn. II. Mediol. inter alios casus hunc sibi reservat: *qui quaeris beneficia obtinentes habitum Clericalem non induunt, exceptis iis, qui iter faciunt, quibus contractior vestis permittitur, ita tamen honesta, ut eos esse Ecclesiastici Ordinis quis facile possit agnoscere.* R. 2. Tenentur Clerici majoribus Ordinibus insigniti servare castitatem perpetuam ex voto solenni, quod Ecclesia annexit Ordini Sacro. *Later. 1. et Trid. sess. 24. c. 9.* Item debent specialem Episcopo obedientiam in iis, quae ad proprium statum pertinent. V. dicenda de Sac. Ord.

64. *Quaest. 2.* Quenam Officia sint prohibita Clericis? R. Officium Judicis in causa sanguinis, Advocati, Patroni, Tabellionis, seu Notarii in causis saecularibus. Licet tamen illis advocatos agere pro egenis, et si opus sit, pro valde conjunctis. Imo et consuetudo permittit illis fungi officio Cancellarii, Consiliarii, atque etiam Judicis in causis Civilibus. Non tamen eis licet gerere procuracionem personae saecularis cum obligatione reddendi rationes ex *c. Sed nec 5. Ne Clerici, vel Mon.* et est conforme doctrinae Apost. 2. ad Timoth. c. 2. dicentis: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis saecularibus.* Exercitium Chirurgi, et Medici, ubi opus est incisione, vel adustione.

65. *Quaest. 3.* Quenam sint actiones Clericis speciatim prohibitae? R. 1. *bellica exercitia* ex *c. quicumque, 23 q. 8.* et *Can. 5. dist. 50.* Unde non licet eis arma gestare, nisi in itinere: 2. *Popinarum ingressus* ex *Lat. IV. c. 16. nisi forte causa necessitatis in itinere constricti*: 3. *Venatio*, quae fit cum clamore, et armis, et cum canibus, et avibus ex *c. 1. de Clerico*

venatore, et ex *Lat. IV. c. 15.*, alicubi tamen permittitur recreationis causa, modo fiat sine stripitu, et scandalo, et sine multa frequentia: 4. *negotiatio* ex eodem *Lat. et Clem. I. de vita, et honest. Cler.* Vide dicta lib. 3. *c. de negotiat.* Prohibetur etiam Clericis ludus alearum, et taxillorum ex variis Conciliis, praesertim laudato Lateranensi: item ludus chartarum, nisi moderatus sit, et sine scandalo, nec magna pecuniae summa: 5. *cohabitatio cum femina*, de qua suspicio esse potest ex *Nic. 2. Can. 3. et Lat. 1. cap. 3.*

66. Denique tum ex Conc. Later. tum ex Trid. prohibitaesunt Clericis chorae, theatra, spectacula, ebrietates, comessationes, et saeculi voluptates, saecularia negotia, et alia hujusmodi, quae repugnant sanctitati, et puritati Ecclesiastici Ordinis, et saecularibus praebent occasionem offenculi, et scandali. Praescribit autem Trid. Sess. 24. c. 12. ut observentur sub poenis arbitrio ordinarii imponendis, praeter eas, quae a jure sunt injunctae, quaecumque de cultu, vita, et honestate Clericorum vel a Conciliis, vel a Summis Pontificibus sancita sunt.

Nota, usum Comae supposititiae, vulgo *parueca*, non esse Clericis permissum, nisi ea modesta sit et prius Episcopo spectata; nec posse quemquam cum ea Sacrificium celebrare, nisi cum facultate R. Pontificis. V. *Bened. XIV. lib. VII. de Syn. Dioec. c. 60.*